

Druhy bezpečnosti

Úvod do bezpečnostních a strategických studií, 15. 11. 2023

Vendula Divišová, FSS MU, wendula.divisova@mail.muni.cz

Struktura

- Druhy bezpečnosti

1. Národní bezpečnost
2. Mezinárodní bezpečnost
3. Lidská bezpečnost
4. Vernakulární bezpečnost

realismus

moc

liberalismus

mír

bezpečnost

Národní bezpečnost

- koncept národní bezpečnosti – 40. léta 20. století
- idea společenské smlouvy - stát získává monopol na použití násilí pouze za podmínky, že je schopný (a ochotný) chránit vlastní občany
- národní bezpečnost - všechny veřejné politiky skrze něž stát zajišťuje svoje přežití jako samostatné a suverénní entity → bezpečí a prosperita občanů

Národní bezpečnost: definice

- "... a nation is secure to the extent to which it is not in danger of having to sacrifice core values if it wishes to avoid war, and is able, if challenged, to maintain them by victory in such a war." (Walter Lippman, 1943)
- "Security itself is a relative freedom from war coupled with a relatively high expectation that defeat will not be a consequence of any war that should occur." (Ian Bellamy)
- "... security, in an objective sense, measures the absence of threats to acquired values, in a subjective sense, the absence of fear that such values will be attacked." (Arnold Wolfers, 1952)

Národní bezpečnost: definice

- „Národní bezpečnost je stav, kdy objektu (národnímu státu jako celku nebo jeho podstatným atributům) nehrozí závažné ohrožení svrchovanosti, územní celistvosti, základům politického uspořádání, vnitřního pořádku a bezpečnosti, životů a zdraví občanů, majetkových hodnot a životního prostředí. Ani jeho spojenci nejsou vystaveni hrozbám, které by v případě jejich aktivace vyžadovaly ozbrojenou či jinou rizikovou spoluúčast. Objekt je schopen a ochoten potenciální hrozby rozpoznat a v maximální možné míře jim zamezovat, popřípadě je eliminovat.“ (Mareš 2003)

Národní bezpečnost

- ► národní bezpečnost jako absence hrozeb hodnotám prostřednictvím odstrašení nebo obranných schopností
- bezpečnost získána **snižováním zranitelnosti** (svépomoc = vojenská moc a ekonomické zdroje)
- Diskuse: *Co to znamená pro malé státy? Lze dosáhnout absolutní bezpečnosti (mocnosti)?*
- (absolutní) národní bezpečnost je nedosažitelná!
  - bezpečnostní dilema
  - riziko militarizované a bezpečností posedlé společnosti

Mezinárodní bezpečnost

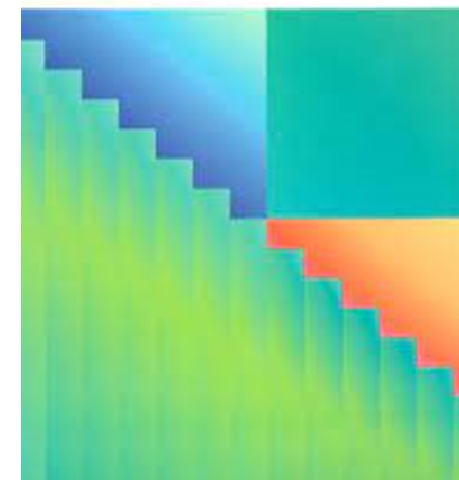
- důraz na zdroje a příčiny hrozeb → usiluje o jejich zmírnění / eliminaci
- závisí na **řízení vztahů mezi státy**
- mezinárodní organizace a režimy: principy, normy, pravidla chování → určitá míra řádu a stability
- kritika:
  - nefunguje v kontextu mocenského soupeření
  - v praxi závisí na mocnostech
  - riziko přílišné zranitelnosti
- => ***v praxi možná kombinace obou přístupů*** (bezpečnost jako břemeno → zákon klesajících výnosů)

Změna paradigmatu? Lidská bezpečnost

- národní / mez. bezpečnost - státy jako ochránci
- *Co když stát ohrožuje vlastní občany?*
- paradigma lidské bezpečnosti
  - primát **blahobytu** (well-being) mužů, žen a dětí nad právy a zájmy státu nebo mezinárodní společnosti
  - úzké (bezpečí) x široké pojetí (blahobyt, lidská práva)
  - 3 elementy širokého pojetí: *freedom from fear* + *freedom from want* + *freedom to live in dignity*

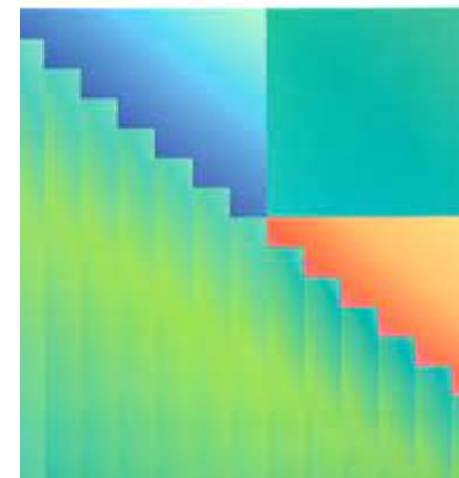
HUMAN
DEVELOPMENT
REPORT 1994

Změna paradigmatu? Lidská bezpečnost

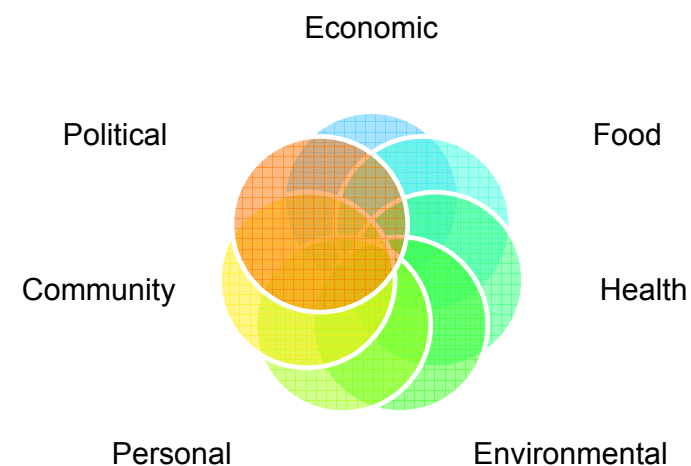
- Woman in Iran: *"I believe that a girl cannot feel secure until she is married and has someone to depend on."*
- Man in Namibia: *"Robberies make me feel insecure. I sometimes feel as though even my life will be stolen."*
- Woman in Paraguay: *"I feel secure because I feel fulfilled and have confidence in myself. I also feel secure because God is great and watches over me."*

HUMAN
DEVELOPMENT
REPORT 1994

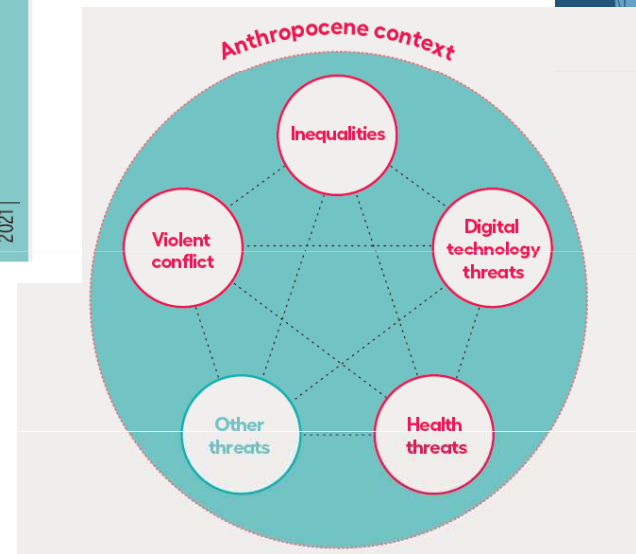
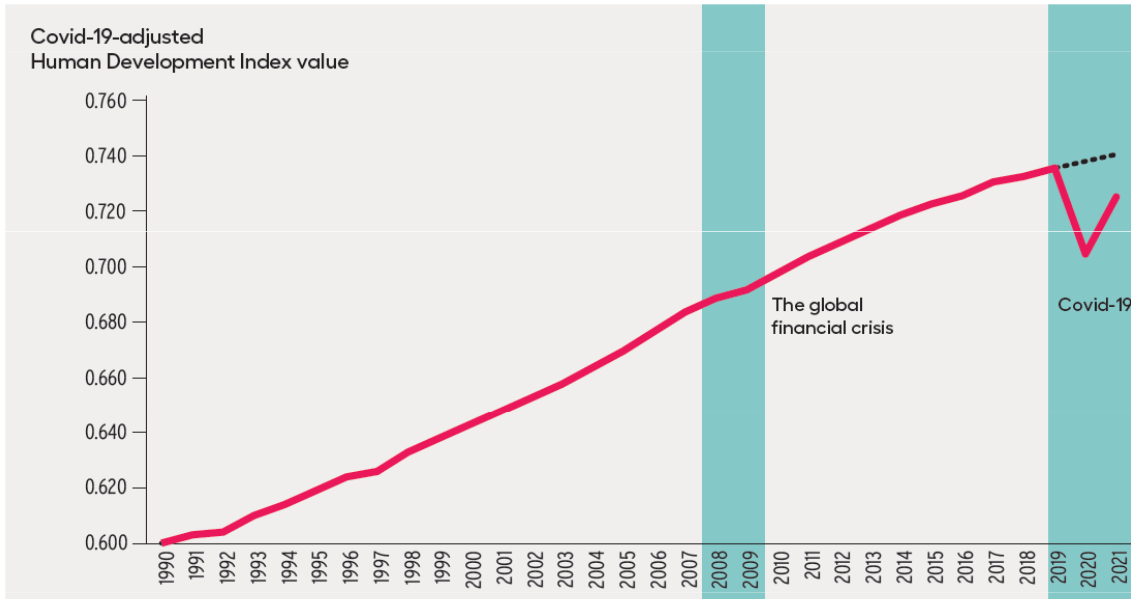

Dimenze lidské bezpečnost

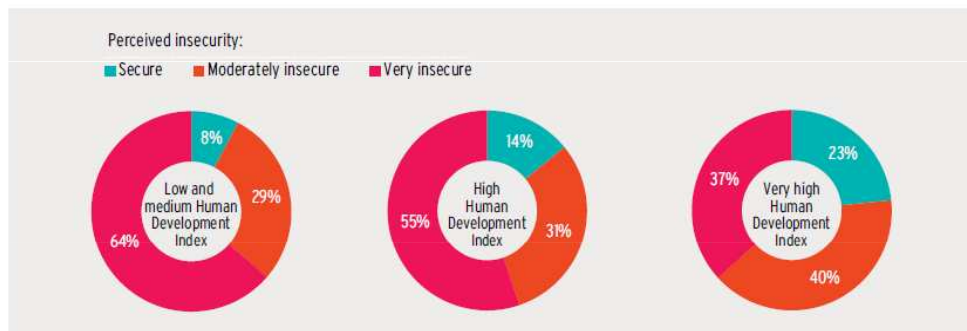
TYPE OF INSECURITY	ROOT CAUSES
Economic insecurity	Persistent poverty, unemployment, lack of access to credit and other economic opportunities
Food insecurity	Hunger, famine, sudden rise in food prices
Health insecurity	Epidemics, malnutrition, poor sanitation, lack of access to basic health care
Environmental insecurity	Environmental degradation, resource depletion, natural disasters
Personal insecurity	Physical violence in all its forms, human trafficking, child labour
Community insecurity	Inter-ethnic, religious and other identity-based tensions, crime, terrorism
Political insecurity	Political repression, human rights violations, lack of rule of law and justice

Figure 2 The Covid-19 pandemic has caused an unprecedented decline in Human Development Index values

Figure 1.1 Even in very high Human Development Index countries, less than a quarter of people feel secure

Table A1.2.1 Dimensions and subdimensions of the Index of Perceived Human Insecurity

Weights			Freedom from:		
Dimensions	Subdimensions		Want	Fear	Indignity
(1/3)		Fear of violent conflict			
	(1/3)	War			
	(1/3)	Civil war			
	(1/3)	Terrorist attack			
(1/3)		Socioeconomic insecurity			
	(1/5)	No cash income (experience over last 12 months)			
	(1/5)	No access to needed medicines or treatment (experience over last 12 months)			
	(1/5)	Not enough food to eat (experience over last 12 months)			
	(1/5)	Worried about giving children a good education			
	(1/5)	Worried about losing/finding job			
(1/3)		Personal and community insecurity			
	(1/4)	Incidents of insecurity in neighbourhood (robbery, enforcement abuse, racist behaviour, alcohol on the streets, drug sale) ^a			
	(1/4)	Felt unsafe from crime (experience over last 12 months)			
	(1/4)	Changed behaviour because of insecurity (carrying money, mobility at night) ^a			
	(1/4)	Overall insecurity in neighbourhood			

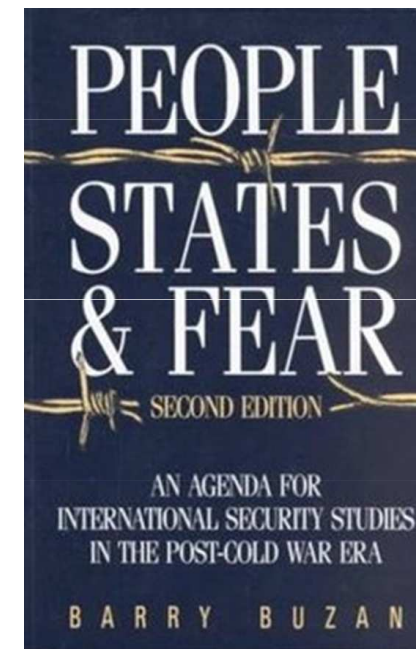
Lidská bezpečnost

- praktický dopad (Human Security Network, Responsibility to Protect / R2P)
- kritika
  - chybí přesná definice
  - příliš široký koncept - nejasný návod pro osoby s rozhodovací pravomocí
  - možné zneužití konceptu pro ospravedlnění (vojenských) intervencí v jiných zemích

Holistický náhled na bezpečnost

- Barry Buzan: 3 roviny bezpečnosti - **jedinci** (úroveň 1) - **stát** (úroveň 2) - **mezinárodní systém** (úroveň 3)
  - nelze je pojímat odděleně, nutné propojit
- ▶ **systémová bezpečnost** - propojuje všechny 3 roviny
  - zohlednění zranitelností jiných aktérů, vnímání sebe jako možné hrozby...
  - možné řešení dilematu - přílišná zranitelnost x bezpečnostní dilema
  - stabilita systému - co nejširší distribuce moci a odpovědnosti napříč úrovněmi

Vernakulární bezpečnost

- založena na konstruktivistickém přístupu k bezpečnosti a lidské bezpečnost
- kritika mluvení za lidi x **mluvení k lidem / s lidmi**
- bezpečnost jako sporný koncept = různé významy pro různé lidi
- ***Jaký význam lidé přisuzují bezpečnosti ve svých každodenních životech?***
  - velká pluralita významů
  - bezpečnosti (plurál) namísto jedné bezpečnosti
  - významná role kontextu (historie, geografie, kultura...)

Vernakulární bezpečnost: příklad

- Lee Jarvis a Michael Lister (2012) „Vernacular Securities and Their Study: A Qualitative Analysis and Research Agenda“
- *(a) Jakým typům hrozeb lidé v zemi čelí? (b) Jaké jsou hlavní hrozby pro vaši vlastní bezpečnost? (c) Jak se bezpečnostní hrozby měnily v čase, pokud vůbec? (d) Co pro vás znamená bezpečnost? (e) Kdo si myslíte, že je za bezpečnost zodpovědný?*

Table 1. Public views of security: a typology.

Security as:	Key features	Internal variances	Example
Survival (plus)	Assured existence Materiality of needs Presumed universal Parsimony	Continuation of life Meeting of basic human needs	'Everybody should have [a] basic standard of water supply, and food supply ... of healthcare [and] housing'
Belonging	The comfort of needs met Familiarity with physical and human surroundings	Positive accounts Negative accounts	'the ability to feel comfortable where you are ... from walking down the street in a city ... to feeling comfortable with the people you're with ... and in your job situation and in your life situation, with your health'
Hospitality	Positive recognition by others	None encountered	'I think if we feel welcome we'd probably feel more secure'
Equality	Social, political and/or legal parity between individuals and communities	Of opportunities Of treatment	'you are secure if you are treated the way others are treated without ... any preferential treatment'
Freedom	Self-authorship within legally- circumscribed parameters	Positive freedoms Negative freedoms	'I equate [security] ... to freedom really; to feeling that you can do what you want and be where you want within the confines of the law ... without fear'
Insecurity	Security's implication in undesirable or unjust social/political practices	Primarily around agency: accounts centred either on media or governmental elites	'[When] they say we're going to increase security, I think of martial law'

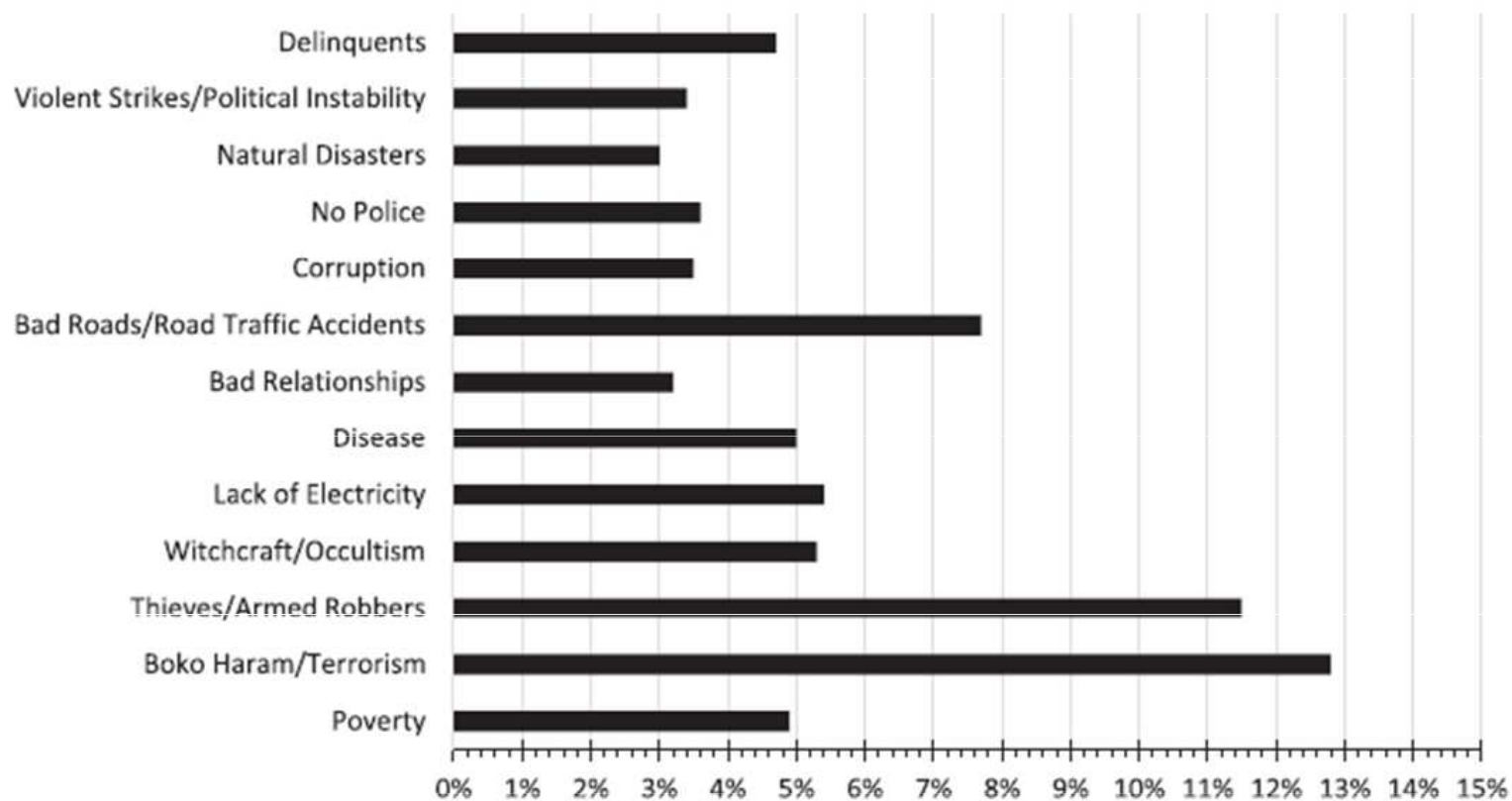
Vernakulární bezpečnost: příklad

- Bruce Bakera and Manu Lekunze (2019) *The character and value of vernacular security: the case of South West Cameroon*
- „Co se počítá jako bezpečnostní téma? Čí je bezpečnost? Jak je bezpečnost zajišťována? Kdo zajišťuje bezpečnost?“

Vernakulární bezpečnost: příklad

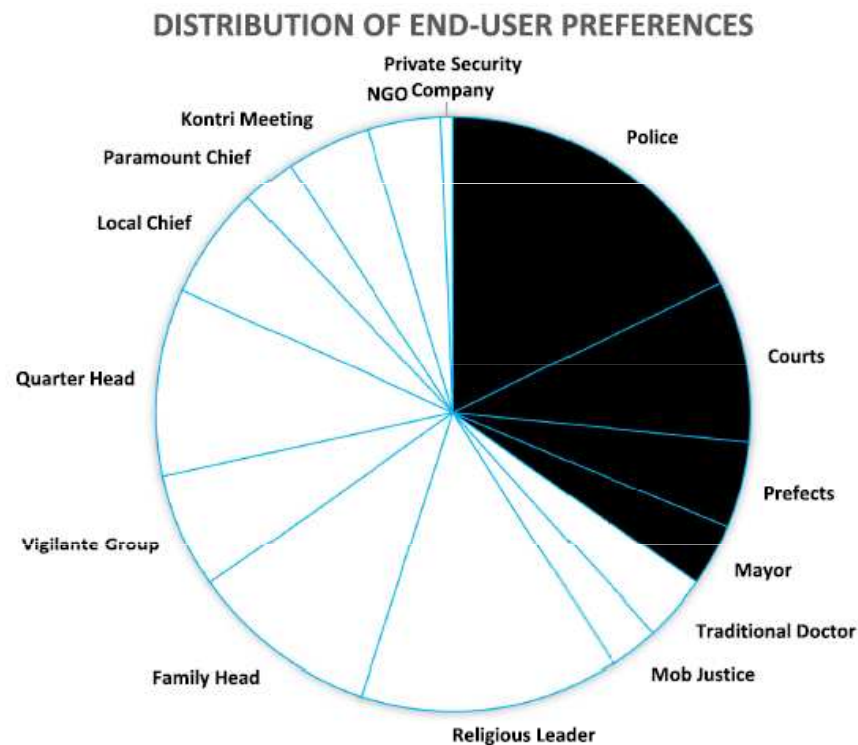
Security Threats

Vernakulární bezpečnost: příklad

1. Bezpečnost jako sporný koncept
2. Význam subjektivní bezpečnosti
3. Komunitní rozměr bezpečnosti
4. Bezpečnost jako jistota a stabilita
5. Široký náhled na hrozby
6. Široká škála poskytovatelů bezpečnosti

– dále důraz na svobodu (opak bezmoci)

Figure 2. The Preferences of Security End-Users. Note: The area shaded black shows the percentage of those who turn to modern state actors for security. The area shaded in white shows the percentage of end-users who turn to community based actors for security.

Kontrolní otázky

- *Proč nelze nikdy dosáhnout absolutní národní bezpečnosti?*
- *Proč je koncept národní bezpečnosti méně vhodný pro malé státy?*
- *Jaká jsou úskalí přístupu mezinárodní bezpečnosti?*
- *Jak se koncept lidské bezpečnosti liší od konceptu národní bezpečnosti?*
- *Jaké jsou dimenze lidské bezpečnosti?*
- *Jaký je rozdíl mezi lidskou a vernakulární bezpečností?*